Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Autodiagnoza dostępności Biblioteki Publicznej im. Władysława Jana Grabskiego w Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy

Dokument powstał w ramach Projektu *Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury* finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 3.3 „Systemowa poprawa dostępności" Priorytet III „Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami" Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021 -2027.

Biblioteka Publiczna im. Władysława Jana Grabskiego w Dzielnicy Ursus m.st. Warszawy, posiada pięć placówek, które poza gromadzeniem, opracowywaniem i wypożyczaniem zbiorów, oferuje różnorodne zajęcia kulturalne, edukacyjne i integracyjne. Każda z placówek ma unikalny profil dostosowany do potrzeb lokalnej społeczności, obejmujący zarówno gromadzony księgozbiór jak i miejsca sprzyjające spotkaniom i aktywnościom grupowym. Biblioteka jest instytucją kultury o dużym znaczeniu społecznym i kulturalnym w dzielnicy Ursus. Nasze placówki nazwy wzięły od osiedli w Dzielnicy Ursus i są to:

1) Oddział „Czechowice”
2) Czytelnia nr XIX (kiedyś była częścią Oddziału „Czechowice”)
3) Filia „Niedźwiadek”
4) Filia „Skorosze”
5) Filia „Gołąbki”
6) Filia „Szamoty” – planowane otwarcie we wrześniu 2025 roku

I. Potencjał Biblioteki w trakcie przystąpienia do projektu „Projektowanie uniwersalne kultury - dostępność w instytucjach kultury”

Zespół

Zespół biblioteki to kreatywni i wykwalifikowani specjaliści, zaangażowani w realizację działań związanych z promowaniem czytelnictwa, udostępnianiem zbiorów oraz pracę z czytelnikiem. W bibliotece działa koordynator ds. dostępności, który pełni kluczową rolę w inicjowaniu i wdrażaniu projektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Kadra regularnie uczestniczy w szkoleniach i warsztatach, poszerzając swoje kompetencje zawodowe, a w ostatnim czasie duży nacisk nałożono na szkolenia w obszarze pracy z osobami z różnymi potrzebami. Pracownicy posiadają również doświadczenie w organizacji warsztatów edukacyjnych i zajęć tematycznych dla dzieci i

seniorów. Realizują projekty włączające społeczność lokalną w działania wokół książki i biblioteki, integrując mieszkańców i wspierając w edukacji kulturalnej placówki oświatowe.

Wśród kadry kierowniczej znajdują się osoby:

- z przygotowaniem pedagogicznym i wieloletnim doświadczeniem w pracy z uczniem z dysfunkcjami;

- z doświadczeniem w kształceniu uczniów z niepełnosprawnością w warunkach szkoły masowej;

- neuroróżnorodne lub z orzeczeniem o niepełnosprawności;

- mające dzieci z orzeczeniami;

- od wielu lat współpracujące lub współrealizujące projekty kulturalne z osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnością, osobami wykluczonymi, cudzoziemcami, z dziećmi z Domu Dziecka;

- przygotowaniem psychologicznym w zakresie pozytywnej psychologii;

- bibliotekarze z wykształcenia i zamiłowania.

Działalność

W Bibliotece poza gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem zbiorów, realizujemy zadania zgodnie ze strategią # Warszawa 2030:

- Kultura blisko domu
  - prowadzenie działań z zakresu kultury i edukacji kulturalnej, tworzonych wokół tematów istotnych dla wybranej grupy lub społeczności lokalnej,
  - działania z zakresu kultury i edukacji kulturalnej, prowadzone w plenerze i w przestrzeniach otwartych,
  - integracja lokalnej społeczności poprzez kulturę, działania kulturalne z udziałem przedstawicieli różnych grup i środowisk umożliwiające aktywne włączenie się w życie dzielnicy i poznawanie sąsiadów.
- Twórczy potencjał mieszkanek i mieszkańców – angażowanie mieszkańców jako inicjatorów bądź wykonawców projektów artystycznych, wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i społecznych, realizowanych w dzielnicy.

W roku 2024 w Bibliotece odnotowano blisko 120 000 odwiedzin; wypożyczono ponad 208 000 zbiorów, zrealizowano 5 projektów edukacyjno-kulturowych na które pozyskano dodatkowe środki finansowe; przeprowadzono 2 ogólnopolskie konkursy i obchodzono dwa piękne jubileusze: 50-lecie Filii „Niedźwiadek" oraz 10 lecie Filii „Gołąbki". Ponieważ oferta biblioteki jest bardzo szeroka i opisanie wszystkich działań zajęłoby kilkanaście stron, wybrano kilka kluczowych i tematycznie pasujących do Projektu zadań jakie są realizowane w ostatnim okresie czasu:

1. Dostarczanie książek do domów osobom starszym i z niepełnosprawnościami. Jest to jedna z bardziej cenionych usług, realizowana systematycznie i bezpłatnie. W roku 2024 bibliotekarze mieli pod opieką ponad 80 osób.
2. Regularnie organizowane są zajęcia i warsztaty dla seniorów, przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu i promujące aktywny styl życia.
3. Organizowane są wydarzenia kulturalne, spotkania autorskie, niestety sporadycznie tłumaczone są na język migowy.
4. Biblioteka jako instytucja promująca czytelnictwo, zaczyna swoją misję od najmłodszych. Od wielu lat prowadzi wiele działań na rzecz środowiska lokalnego we współpracy ze żłobkami, przedszkolami i szkołami. Podczas zajęć w bibliotece dzieci i młodzież zapoznają się ze specyfiką pracy w bibliotece oraz poznają księgozbiór. W placówkach prowadzone są zajęcia wprowadzające oraz tematyczne, wspierające proces nauczania. Tematy te są zawsze ściśle uzgadniane z nauczycielami i oparte na naszym księgozbiorze. Bibliotekarze wychodzą także do dzieci w żłobkach i przedszkolach w ramach projektu „Wędrująca Biblioteka" i tam czytają dzieciom, opowiadają o bibliotece i zachęcają do odwiedzenia biblioteki wraz z rodzicami. W Ursusie 80% placówek (publicznych i prywatnych) objętych jest stałymi działaniami. W tym roku bibliotekarze przeprowadzili ponad 500 takich spotkań.
5. W lutym 2022 Biblioteka zawiązała partnerstwo z Centrum Wielokulturowym w Warszawie. W ramach porozumienia o współpracy w Filii „Skorosze" utworzony został Punkt Informacyjny dla Cudzoziemców w Ursusie „Harmonia kultur", w którym obcokrajowcy, po wcześniejszym umówieniu się, mogą uzyskać w kilku językach porady, pomoc oraz kontakty do tłumaczy, prawników, psychologów i innych organizacji działających na rzecz imigrantów. Ponadto w Filii „Skorosze" prowadzona jest nauka języka polskiego dla obcokrajowców. Dostępne są podręczniki i materiały

do ćwiczeń indywidualnych. Dla uchodźców z Ukrainy dostępne są także laptopy z cyrylicą. W tym miejscu należy wspomnieć o bardzo ważnym projekcie w którym Biblioteka w Ursusie (jedyna z Warszawy) brała udział. „Biblioteka dla wszystkich. Różni. Równi. Ważni.”, to Projekt realizowany przez międzynarodową organizację humanitarną Save the Children International oraz Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. W ramach projektu dzieci i młodzież z Ukrainy i z Polski oraz ich opiekunowie, mogli skorzystać z nowoczesnej oferty programowej, nawiązać przyjaźnie, a nawet uczyć się wzajemnie swoich języków i kulturowych zwyczajów. W Bibliotece projekt realizowany był w kilku odsłonach i z małymi przerwami trwał od września 2022 roku do listopada 2024 r.

6. Projekt „Wykaz słów wymyślonych. Poezja migana” poświęcony był poezji, w tym głównie poezji migowej tworzonej przez osoby głuche i zdobył jedną z głównych nagród w dorocznym konkursie „Impuls Kultury 2023 – Mazowiecka Nagroda Inspiracji Kulturalnych”, w którym premiowane są najbardziej innowacyjne działania kulturalne na Mazowszu. W ramach projektu zorganizowano:
    - konferencję wprowadzająca do projektu + transmisja Live;
    - 3 spotkania autorskie;
    - 5 warsztatów migowych dla dzieci w wieku 9 – 12 lat i nauka wiersza „Stefek burczymucha” w języku PJM + nagranie filmu migowego z wierszem
    - Wieczór poezji migowej.
7. Realizowane są projekty społeczne ze:
    a. Środowiskowym Domem Samopomocy w Ursusie „Słoneczny Dom” (jest to ośrodek wsparcia dla osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego).
    b. Środowiskowym Domem Samopomocy na Ochocie "Pod Skrzydłami" (jest to dzienny ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi typu B).
    c. Uniwersytetem III Wieku.
8. Prężnie działa Wolontariat, szczególnie wolontariat ekspercki czyli dorośli czytelnicy prowadzą zajęcia tematyczne.

Współpraca

Biblioteka na poziomie lokalnym współpracuje z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Uniwersytetem III Wieku, Klubami seniora, szkołami (w tym integracyjnymi) i przedszkolami oraz domami kultury („Miś”, „Portiernia”, „Kolorowa”, „Arsus”).

Na poziomie ogólnopolskim korzysta z zasobów i wsparcia takich instytucji jak:

1) Biuro Pomocy i Projektów Społecznych (PS) Wydział Dostępności m.st. Warszawy – organizator szkoleń i usprawnień dostępnościowych, z których korzystamy; mamy dobre relacje i wsparcie merytoryczne;
2) Stowarzyszenie „LARIX" – mamy umowę na dzierżawę Czytaków oraz zawarte porozumienie na udostępnianie dostarczanych przez Stowarzyszenie książek mówionych na Czytaki;
3) Fundacja Edukacji Nowoczesnej – dostarcza audiobooki w formacie Daisy;
4) Fundacja Głuchych (dawniej: Fundacja Akademia Młodych Głuchych) – współpraca przy okazji realizowanych projektów;
5) Think tank INPRIS – dostarcza poradniki dla seniorów;
6) Koordynatorzy z innych bibliotek warszawskich i z Polski – wymiana doświadczeń.

Działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością

Zgodnie z zapisami w Ustawie o Dostępności, w roku 2020 w Bibliotece został powołany koordynator ds. dostępności, który uczestniczył w wielu szkoleniach, spotkaniach i realizował ustawowe obowiązki na rzecz Biblioteki. W 2021 roku przeprowadzono 2 audyty architektoniczne ze wsparciem dwóch osób z niepełnosprawnościami (osoba z dysfunkcją wzroku, osoba na wózku inwalidzkim). Po audycie zostały wprowadzone pierwsze zmiany np. zlikwidowano małe stoliki przy informatorium, oznaczono drzwi wejściowe żółtym paskiem, zainstalowano system TotuPoint. Założono na stronie www podstronę „Biblioteka Dostępna", na której do dnia dzisiejszego zamieszczane są ważne informacje. Znajduje się także opis biblioteki w języku PJM.

Biblioteka jako credo przyjęła parafrazę Rabindranath Tagore: "Biblioteka jest wielka przez swą DOSTĘPNOŚĆ, a nie swoje rozmiary." W myśl tego przesłania i przy ogromnej dobrej woli dyrekcji i pracowników, Biblioteka stara się stworzyć jak najdogodniejsze warunki dla osób ze szczególnymi potrzebami, z niepełnosprawnościami lub z różnych powodów wykluczonych społecznie. Dotychczasowe działania biblioteki, dość szeroko opisane wcześniej, pozwoliły na znaczne zwiększenie dostępności usług, jednak wciąż istnieje potrzeba dalszego dostosowania infrastruktury oraz poszerzenia oferty edukacyjnej i kulturalnej. Coraz mocniej widać konieczność inwestycji w nowe technologie wspierające

osoby ze specjalnymi potrzebami, a także rozwijania kompetencji pracowników w zakresie pracy z grupami o szczególnych potrzebach. Udogodnienia jakie obecnie posiada Biblioteka:

1. Cztery placówki są wyposażone w system Totu Point, co znacznie ułatwia poruszanie się osobom z dysfunkcjami wzroku. W planach jest instalacja tego systemu w dwóch pozostałych placówkach [wg MDK – widzenie].
2. W dwóch placówkach można wypożyczyć Czytaka, a w planach jest zakup kolejnych urządzeń tak aby były dostępne we wszystkich filiach [wg MDK – widzenie].
3. Biblioteka udostępnia specjalistyczne zbiory, w tym audiobooki, e-booki, książki Daisy oraz książki z dużą czcionką [wg MDK – widzenie i słyszenie].
4. Dostępne są komputery z pakietem rehabilitacyjnym Ivona, laptopy z pakietem edukacyjnym Senior Edu, Akademia Umysłu, służącym do treningu pamięci i koncentracji [wg MDK – widzenie i słyszenie].
5. W informatorach można skorzystać z tłumacza języka migowego on-line [wg MDK – słyszenie].
6. Dostosowano stronę internetową biblioteki, aby była w pełni zgodna z wytycznymi WCAG, a dedykowana podstrona o nazwie „Biblioteka dostępna" szczegółowo opisuje dostępność zasobów i usług [wg MDK – rozumienie i widzenie].
7. Na kanale youtube część filmików ma napisy [wg MDK – widzenie].
8. Mamy książkomat przy Filii „Niedźwiadek" znajdującej się na piętrze i bez windy [wg MDK – poruszanie się].

W bibliotece panują ogólne zasady komunikacji dla wszystkich. Ponieważ w codziennej pracy bibliotekarze spotykają się z różnymi osobami, sytuacjami i potrzebami to starają się reagować na bieżąco. Biorąc pod uwagę osoby ze specjalnymi potrzebami wyróżnić trzeba kilka kluczowych kwestii:

1. **Bezpośrednia obsługa**: Bibliotekarze rozwiązują problemy od ręki, a w razie potrzeby komunikują się z dyrekcją lub koordynatorem ds. dostępności.
2. **Współpraca i konsultacje**: Bibliotekarze nawiązują współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami, najczęściej podczas szkoleń, konferencji, a swoje propozycje omawiają z dyrekcją. Część pomysłów jest wdrażana od ręki, część wymaga wypracowania przez cały zespół biblioteki, części nie da się wprowadzić i odkłada na później. Dzięki pozyskaniu

takich kontaktów biblioteka jest często współrealizatorem projektu albo jego liderem. Podczas każdego projektu przeprowadzamy ewaluację, którą później wykorzystujemy w projektowaniu oferty czy szkoleń dla pracowników.

3. **Akceptacja i publikacja materiałów**: Tworzone foldery, plakaty czy ulotki są akceptowane przez Zastępcę Dyrektora lub Dyrektora, a następnie zamieszczane na stronie Biblioteki oraz dystrybuowane różnymi kanałami. Posiadamy także podstronę „Biblioteka Dostęna", na której zamieszczane są specjalne materiały. Dla Cudzoziemców materiały są wydawane w kilku językach i dystrybuowane są także przez szkoły.
4. **Statystyki i ewaluacja**: Prowadzimy statystykę uczestników oraz osób korzystających z dostarczania zbiorów do domu, co pozwala nam na monitorowanie i dostosowywanie oferty do potrzeb naszych czytelników. Statystyka zbierana jest co miesiąc, ale ewaluacja dokonywana jest dwa razy w roku. W wakacje – projektując ofertę od września do grudnia oraz w grudniu projektując ofertę od stycznia do czerwca.
5. **Dystrybucja materiałów dla osób starszych**: Materiały informacyjne są dystrybuowane za pośrednictwem Uniwersytetu III Wieku oraz klubów seniora, co ułatwia dotarcie do osób starszych.

Zidentyfikowane potrzeby biblioteki w zakresie wdrażania i rozwijania dostępności

W trakcie przedsięwzięcia szkoleniowego pracownicy byli bardzo zaangażowani, szczególnie w przeanalizowanie potrzeb swoich czytelników i możliwości ich realizacji w każdej placówce. W efekcie powstało 5 programów, które świetnie odzwierciedliły potrzeby osób korzystających z konkretnej filii. Po analizie wszystkich propozycji, burzy mózgów i warsztatach zapisano najważniejsze wnioski, wspólne dla wszystkich:

1. **Potrzeba ciągłych szkoleń:** Bibliotekarze powinni regularnie uczestniczyć w szkoleniach dotyczących umiejętności miękkich, takich jak empatia, komunikacja interpersonalna i rozumienie różnorodności. Zmieniające się społeczeństwo i różnorodność grup z odmiennymi potrzebami wymagają, aby pracownicy byli na bieżąco z nowymi metodami i technikami wspierania osób z niepełnosprawnościami. Bibliotekarze powinni być przygotowani do radzenia sobie z różnymi zrachowaniami i potrzebami użytkowników. Obejmuje to strategie pracy z dziećmi ze spektrum, osobami w kryzysie bezdomności (mamy w Dzielnicy Misję Kamiliańska) oraz osobami starszymi. Ważne jest, aby podejście

do tych osób było pełne szacunku i zrozumienia. Powstała cała lista szkoleń, a wśród nich m.inn.

a. „Jak pracować z dziećmi z neurozaburzeniami?”+ wsparcie psychologa dla pracowników;
b. „Terapia sensoryczna”;
c. „Kreatywne pomoce terapeutyczne – DYI” – warsztaty;
d. Prowadzenie zajęć z gumizelą /sigumą”;
e. Szkolenie z asertywności;
f. Wykorzystanie zabaw sensorycznych na zajęciach z dziećmi;
g. Cykliczne szkolenia dla różnych grup pracowników, np. z dostępności dokumentów, dostępności publikowanych treści w internecie;
h. Pierwsza pomoc czy ewakuacja osób z niepełnosprawnościami;
i. Praca z dzieckiem z zaburzeniami zachowań i emocji;
j. Jak współpracować z trudnym rodzicem;
k. Metodyka pracy z dziećmi z zaburzeniami-warsztaty.

2. **Edukacja w zakresie dostępności**: Szkolenia powinny obejmować szczegółową wiedzę na temat różnych rodzajów niepełnosprawności (fizycznych, sensorycznych, intelektualnych, psychicznych) oraz neuroatypowości. Pracownicy powinni nauczyć się, jak rozpoznawać potrzeby osób z niepełnosprawnościami i jak dostosować swoje działania, aby zapewnić im pełny dostęp do oferty biblioteki.
3. **Zakup sprzętu i umeblowania:**
   a. **Czytaki**: jest ich za mało. Opiekunowie osób niewidomych zgłaszają potrzebę tych rządzeń.
   b. **Multimedia**: Stół multimedialny, który ma możliwość wyświetlania multimediów zarówno na stole o regulowanej wysokości pozwoli prowadzić zajęcia na poziomie siedzenia dla dzieci. Te interaktywne narzędzia mogą być używane do prowadzenia zajęć specjalistycznych, które angażują różne zmysły i są dostosowane do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
   c. **Pętle indukcyjne**: umożliwiające uczestnictwo w spotkaniach autorskich lub sprawniejszą obsługę przy informatorium. Po udziale w szkoleniu wiemy, że będą to nowoczesne urządzenia *Phonak Roger Select*

d. **Zakup stanowiska samoobsługowego:** stanowiska te są z regulowaną wysokością i znacznie ułatwiłyby samodzielne wypożyczanie zbiorów. Myślę, że znacząco wpłynęłyby na samopoczucie osoby na wózku, która nie musiałby prosić o pomoc.

e. **Wyciszenie: ponieważ nie mamy możliwości stworzenia oddzielnego miejsca (pokoju) wyciszeni znaleźliśmy na rynku alternatywne rozwiązanie w postaci** foteli wyciszających z wysokim zagłówkiem. Pomogą one odseparować się od otoczenia. Dla młodzieży myślę, że ciekawsze będą gogle, które bibliotekarz może zaproponować uczestnikowi zajęć, aby w ten sposób przekierować uwagę a samemu móc kontynuować zajęcia.

4. **Zakup programów specjalnych**: Zakup i nauka obsługi programów, które uwzględniają potrzeby osób z niepełnosprawnościami i pomagają w pełnym uczestnictwie w wydarzeniach organizowanych przez Bibliotekę (np. audiodeskrypcja, napisy).
5. **Dostęp do oferty w prostszym języku:** Przygotowanie przedprzewodnika. Zamieszczanie w materiałach informacyjnych bardziej szczegółowych informacji o dostępności (np. które wydarzenie jest tłumaczone na język PJM; czy jest asystent, jakie jest wejście do placówek, czy istnieje alternatywne rozwiązanie etc).
6. **Stworzenie oferty specjalnej:** zwiększenie oferty dla grup specjalnych, uwzględniając ich konkretne potrzeby.

AGNIESZKA PROSZOWSKA; Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ursus

Elektronicznie podpisany przez AGNIESZKA PROSZOWSKA; Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ursus
Data: 2025.01.03 17:39:18 +01'00'